

איש השנה תשמ"ג

ד אם עומדת לנגד עיניו של מנחם בגין תמונה מציאותית של מצב ישראל בעוד רור אחר או שניתי — קו רב לוודאי שלא הוא רואה לפניו תמונה איראלית: ישראל הגדולה, אולי משני עברי הירדן, השוקקת חיים, ובה מיליוני יהודים, עולים מכל העולם, בערים ובכפרים חדשים מים ועד מידבר.

תמונה אידיאלית זו היא פרי האידאולוגיה, לא פרי ההערכה המסובכת של המציאות.

מבחינה זו אין בגין שונה מן הישראלי המצוי. הוא חי את חיי הרגע. הוא מסוגל להביט קדימה למרחק של שנתיים, שלוש, ואף חמש. אך אין הוא עורך חשבון של דורות.

הבריחה של האדם הישראלי מן המחשבה ההיסטורית ארוכתהטווח היא תכונה לאומית יסודית. יש בה פאראדוקס מסויים, כי שום מדינה בעולם אינה מתנהלת — כמו ישראל — על פי מישאלות וציונים שנוסחו לפני 2500 שנים ויותר. שום חברה בעולם אינה מנהלת מאבקים אקטואליים סוערים על קיבורתיהם המדומים של אנשים שחיו — אם בכלל — לפני 3800 שנים, כפי שנסערה ישראל בתשמ"ג סביב מערת-המכפלה בחברון.

אולם המבט, המופנה למרחק של אלפי שנים אחורה, אינו פונה אף למרחק של עשרות שנים קדימה.

הישראלי המצוי לא שאל את עצמו בתשמ"ג מה תהיה רמת המדינה בתש"ס, בתשמ"ג ובתשמ"ג — השנים 2000, 2033 ו-2083 לפי הספירה הנוצרית. מנהיגי האומה לא נבדלו מבחינה זו מאזרחים-נתניהוים.

קיים בישראל פחד סמוי, המונע כל ויכוח על דמות המדינה בעתיד. "כושר האילתור", המשמש מקור-גאוה לישראלים, הכישרון לטפל בבעיות מיידיות ולמצוא להן פתרונות מידיים, אינו אלא ביטוי לפחד זה.

הישראלי אינו פותר בעיות לטווח ארוך, וגם אינו חושב עליהן.

חלק מן ההסבר לכך טמון באירועי האתמול. בשני הדורות האחרונים קרו דברים כה קיצוניים ובלתי-צפויים — כמו השואה באירופה והקמת המדינה — עד כי נדמה כי אין כל טעם בנסיון לצפות אל העתיד. אך הסיבה העיקרית היא התחושה כי לפני המדינה עומדות בעיות, שמוטב שלא לחשוב עליהן.

זוהי בריחה בלתי-מודעת מן העתיד אל ההווה, ואם אפשר — אל העבר.

לכן היתה המדינה גם בתשמ"ג שקועה כולה בידיעות יומיומיות, במשברים יומיומיים ובבעיות יומיומיות, שהן כקצף על פני המים — מבלי לשאול את עצמה מה הם הזרמים ההיסטוריים הגדולים, הנושאים אותה קדימה.

אך בתום שנה ובפרוס שנה חדשה, חובתם של מנהיגי עם היא לשאול את עצמם: מהו כיוון גורלנו הלאומי? אנא פנינו מועדות? מה דחף את ישראל אל המקום שבו היא מצאה את עצמה ערב ראשי-השנה תשמ"ד, ולאן מובילה התפתחות זו, אם לא תשתנה?

מה עוצמה?

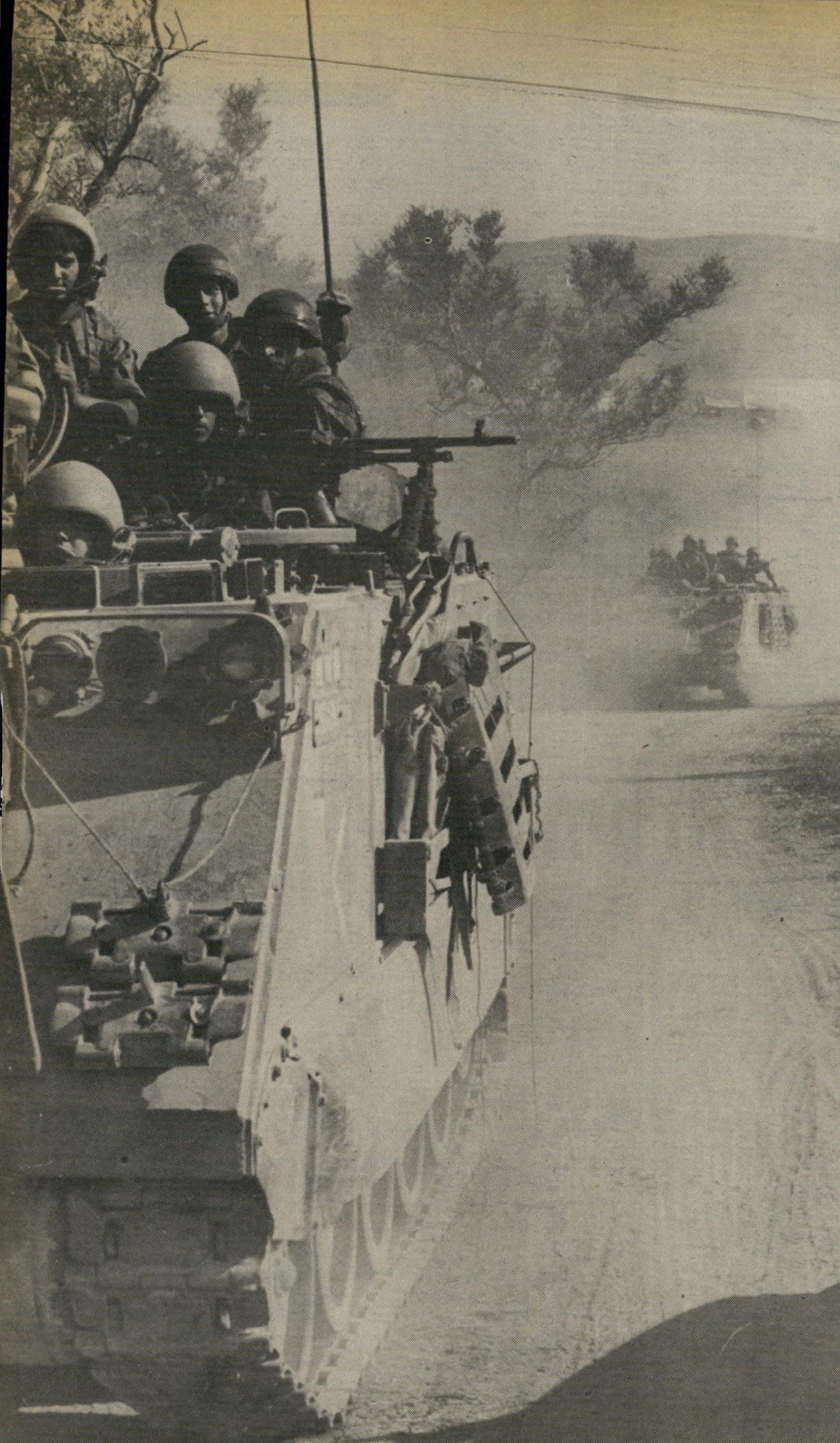
ת ולדות היישוב העיברי החדש — מאז ראשית ההתיישבות הציונית ועד למילחמת-הלבנון — הן היסטוריה של עוצמה.

בכך דומה ישראל לכל מדינה אחרת בעולם. פוליטיקה היא עניין של עוצמה. כך זה היה מאז בריאת-העולם לפני 5743 שנים (אם להאמין לאגדה היהודית), וכך זה בימים אלה. אולי זה ישתנה אי-פעם בעתיד הרחוק. אך זה לא יקרה בימי חייו של מישהו החי בפרוס תשמ"ד — צעיר ככל שהנהו.

המושגות האמיתיות של הציונות היתה הצטרפותו של חלק מן העם היהודי לעולם העוצמה, אחרי העדרות ממושכת. הציונות יצרה נושא היסטורי, יש מאין. תחילה יצרה את בסיס העוצמה החדשה, ואחר-כך הפעילה אותה.

מה זאת עוצמה? התשובה הפשטנית, המקובלת מאוד על הישראלים, היא: כוח צבאי.

אין זו תשובה בוזבת לגמרי. עד אשר יוכון מישטר עולמי של מימשל אוניברסלי, מימשל אוניברסלי ומישטר אוניברסלי, המילחמה תישאר מבשרי-ההכרעה הסופי בכל סיכסוך.

מה יהיה הסוקר?

בתהליך ממושך. כמו תלמיד, המשתמש בבחינת הפיוס בכל הידע שצבר במשך תקופת-לימודיו, כך נבחן במילחמה הסך הכולל של כל מרכיבי-הכוח הלאומיים.

וכאופן אירוני, תוך כדי המיבחן הולך ונשחק הכוח הנבחן בו.

אין תחליף למדינה

ד מיסגרת לגיבוש עוצמה זו היא, בעידן המורדני, המדינה הלאומית.

של מדינה, מחוץ לשרדה-הקרב. מודד כזה חייב לכלול גורמים שונים ומגוונים: התשתית הכלכלית והטכנולוגית, הרמה החינוכית של העלית ושל הכלל, כוונה-הרצון הקיבוצי, טיב מוסדות-השילטון ויעילותם, כריאות המיבנה החברתי ותחושת-השייכות של כל חלקי התכרה, החוסן הצבאי הממשי והפוטנציאלי, היחסים הבינלאומיים ומערכת הבריאות, ועוד ועוד. וכל אחד מן הרכיבים האלה הוא מורכב מאוד כשלעצמו. כולם ביחד יוצרים את המערכת המשולבת של העוצמה הלאומית. המילחמה אינה יוצרת עוצמה כזאת. אין היא מודדה אלא המיבחן הסופי שלה, אין היא יוצרת כוח, אלא מביאה לכלל ביטוי עליון כוחות שנוצרו

במיקרה הרע ביותר מוכרעים הדברים במילחמה ממש. במיקרה הטוב די באיום-המילחמה, המבוסס על כוח צבאי, כדי להביא להכרעה. כך זה בעולמם של רוב שאר בעלי-החיים עלי-אדמות: אין הם מגיעים כינם לבין עצמם למילחמת לחיים ולמוות. די להם בטכסים של מילחמה ובאי-מיכוח כדי להכריע בסיכסוכים בין שבטים ולקבוע דירוג בתוך השבט עצמו. אך הכוח הצבאי אינו פועל בחלל הריק, ולא נוצר יש מאין. הוא הביטוי הפיסי של הרבה מאוד מרכיבי-עוצמה, חומריים ונספיים, כלכליים וחברתיים. עבריו לא נוצר מודד יעיל ומקובל לבחינת העוצמה האמיתית